

Høring

**Forslag til endringer i
aksjelovgivningen mv.
(tilknytningskrav for
styremedlemmer og daglig
leder mv.)**

Innhold

1	Hovedinnholdet i forslaget	4
2	Tilknytningskrav i aksjelovene, finansforetaksloven, samvirkelova og SE-loven..	6
2.1	Bakgrunnen for forslaget	6
2.2	Gjeldende rett.....	7
2.2.1	Aksjeloven og allmennaksjeloven.....	7
2.2.2	Finansforetaksloven	9
2.2.3	Samvirkelova.....	10
2.2.4	SE-loven.....	10
2.3	EU-/EØS-rett.....	10
2.4	Utenlandsk rett	12
2.5	Departementets vurdering	13
2.5.1	Aksjelovenes krav om tilknytning for nærmere angitte personer	13
2.5.2	Krav til tilknytning på det enkelte styremøtet	17
2.5.3	Endringer i finansforetaksloven	18
2.5.4	Endringer i samvirkelova	18
2.5.5	Endringer i SE-loven.....	19
3	Kontroll av identitet i Foretaksregisteret	19
3.1	Gjeldende rett.....	19
3.2	eIDAS-forordningen	20
3.3	Direktiv (EU) 2019/1151	20
3.4	Departementets vurdering	21
4	Registrering av hvem som representerer selskapet i rettergang	24
4.1	Gjeldende rett.....	24
4.1.1	Registreringsplikt i Foretaksregisteret mv.	24
4.1.2	Anerkjennelse av norsk domsmyndighet	24
4.2	Departementets vurderinger og forslag.....	25
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	26
5.1	Konsekvenser for næringslivet	26
5.2	Konsekvenser for det offentlige.....	27

Forslag til endringer i aksjelovgivningen mv. (tilknytningskrav for styremedlemmer og daglig leder mv.)	29
---	----

1 Hovedinnholdet i forslaget

Nærings- og fiskeridepartementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i aksjeloven, allmennaksjeloven, finansforetaksloven, samvirkelova, SE-loven og foretaksregisterloven.

Etter lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) § 6-11, lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) § 6-11 og lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak (samvirkelova) § 75 skal daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer være bosatt i Norge, eller være statsborger i og bosatt i en EØS-stat («bostedskrav»). Departementet foreslår i punkt to å endre disse kravene slik at daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer må være bosatt i Norge, eller være statsborger eller bosatt i en EØS-stat eller en EFTA-stat («tilknytningskrav»). Forslaget utvider personkretsen som kan være daglig leder eller styremedlem i aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper og samvirkeforetak. Forslaget til endringer i allmennaksjeloven § 6-11 vil også gjelde for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, jf. lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) § 8-4 femte ledd. Endringene gjennomføres for å oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Departementet foreslår å videreføre adgangen til å gjøre unntak ved enkeltvedtak. Tilsvarende endringer foreslås i finansforetaksloven § 7-5, som stiller krav til stiftere av finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

Som en følge av Kongeriket Storbritannia og Nord-Irlands utmelding av EU vedtok Stortinget lov 29. mars 2019 nr. 3 om overgangsregler mv. ved Storbritannias uttrede fra Den europeiske union (brexit-loven). Forskrift 10. april 2019 nr. 477 om overgangsregler for krav til bosted og statsborgerskap i norske aksje- og allmennaksjeselskaper ved Storbritannias uttrede av Den europeiske union er gitt i medhold av brexit-loven § 1. Overgangsordningen unntar britiske statsborgere bosatt i Storbritannia eller EØS, og EØS-statsborgere bosatt i Storbritannia, fra bostedskravet i aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven § 6-11. Forskriften opphører 1. januar 2021 og skal gjelde dersom Storbritannias utmelding skjer uten en avtale. Eventuelle permanente særtilpasninger vil bli vurdert når Storbritannias utmelding eventuelt finner sted.

Det foreslås også i punkt to å stille et tilleggskrav i aksjeloven, allmennaksjeloven og samvirkelova til når styret er beslutningsdyktig. Etter forslaget må minst ett av styremedlemmene som er til stede eller deltar i styrebehandlingen oppfylle kravet til tilknytning i aksjeloven § 6-11, allmennaksjeloven § 6-11 eller samvirkelova § 75. Forslaget omfatter også tilfeller der varamedlemmer deltar i styrebehandlingen som ordinære styremedlemmer. Det foreslås at departementet kan gjøre unntak fra kravet ved enkeltvedtak.

For europeiske selskaper foreslår departementet å klargjøre at tilknytningskravet for sammensetningen av selskapets ledelse og krav til representasjon på styremøte i allmennaksjeselskap ikke gjelder.

En utvidelse av utenlandske borgeres mulighet for å ha tillitsverv i norske foretak øker behovet for sikker identifisering av disse. I punkt tre foreslår departementet å ta inn en

forskriftshjemmel i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 5-1 om at Foretaksregisteret kan kontrollere identitet med bruk av elektronisk ID, eller med krav om fysisk oppmøte i forbindelse med bestilling av d-nummer.

En økning i antallet utenlandske og norske statsborgere som driver virksomhet i Norge fra utlandet har forsterket behovet for særskilt å kunne registrere hvem som kan representere foretaket i rettergang. En slik registreringsadgang følger også av direktiv (EU) 2017/1132. Departementet foreslår i punkt fire at det skal registreres i Foretaksregisteret hvem som representerer foretaket i rettergang og kan motta forkynnelser på vegne av foretaket. Endringene foreslås inntatt i foretaksregisterloven kapittel 3.

2 Tilknytningskrav i aksjelovene, finansforetaksloven, samvirkelova og SE-loven

2.1 Bakgrunnen for forslaget

Etter nåværende regler må daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer i aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper, finansforetak og samvirkeforetak enten være bosatt i Norge, eller være både statsborgere av og bosatt i en EØS-stat, jf. aksjeloven § 6-11, allmennaksjeloven § 6-11, finansforetaksloven § 8-4 femte ledd og samvirkelova § 75. Disse kravene er begrunnet i hensynet til at norske foretak skal ha en slik tilknytning til Norge at norsk domsmyndighet skal kunne gjøres gjeldende overfor foretaket og dets tillitspersoner.

Finansforetaksloven § 7-5 stiller lignende tilknytningskrav for stiftere av finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

Nærings- og fiskeridepartementet kan gjøre unntak fra kravene i aksjeloven § 6-11, allmennaksjeloven § 6-11 og samvirkelova § 75 i det enkelte tilfellet. Dispensasjoner gis normalt for enten daglig leder eller for styret, slik at det alltid skal være minst én tillitsperson å kunne fullbyrde rettsavgjørelser overfor. I praksis behandler Nærings- og fiskeridepartementet i overkant av 20 søknader hvert år. Det er en jevn fordeling med søknader som enten gjelder dispensasjon for sammensetningen av styret, eller for daglig leder. I noen tilfeller gis det dispensasjon på vilkår, som eksempel vilkår om at foretaket har en kontaktperson i Norge som registreres som dette i Foretaksregisteret. Det er få dispensasjonssøknader som avslås. Departementet oppfatter at praksisen for dispensasjon fra kravene til bosted og statsborgerskap for daglig leder og styret er godt kjent for næringslivet.

Finansdepartementet har en tilsvarende adgang til å gjøre unntak fra tilknytningskravet i finansforetaksloven § 7-5.

EFTAs overvåkningsorgan (ESA) åpnet 4. november 2015 formell sak mot Norge vedrørende tilknytningskravene i aksjeloven § 6-11, allmennaksjeloven § 6-11 og finansforetaksloven §§ 7-5 og 8-4 femte ledd. I sin grunngitte uttalelse av 12. oktober 2016 skrev ESA at de norske reglene om krav til både bosted og statsborgerskap innenfor EØS for personer som ikke er bosatt i Norge, er i konflikt med EØS-avtalens regler om rett til etablering for selskaper og personer, samt rett til fri bevegelighet for arbeidstakere.

ESA skriver at EØS-avtalen artikkel 31 gir EØS-borgere rett til å etablere seg i alle EØS-stater. EØS-avtalen artikkel 34 fastsetter at selskaper som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en EØS-stat og som har sete, hovedadministrasjon eller hovedforetak i EØS, likestilles med fysiske personer som er statsborgere i en EØS-stat. Det innebærer at selskapene skal vurderes på bakgrunn av hvor selskapet har hovedsete og i hvilken jurisdiksjon selskapet er opprettet, på samme måte som en person bedømmes ut fra statsborgerskap, eventuelt bosted. ESA vurderer at retten til å etablere selskaper etter EØS-avtalen artikkel 34, ikke kan begrenses av krav til statsborgerskap eller bosted for

personer som har bestemte posisjoner i selskapet. Tilknytningskravene er etter ESAs vurdering også en innskrenkning av selskapenes mulighet til å opprette filialer eller avdelinger i andre EØS-stater, og innebærer brudd på EØS-avtalens artikkel 28 om fri bevegelse for arbeidstakere.

I uttalelsen skriver ESA at innskrenkninger i EØS-avtalens bestemmelser må være begrunnet og proporsjonale. Norges nasjonale krav må i så fall underbygges av de behov bestemmelsene er ment å ivareta. ESA stiller spørsmål ved om dagens virkemidler er hensiktsmessige for de formål reglene skal fremme, og om ulempene for de berørte selskapene veies opp av effekten av tiltakene. ESA påpeker at tiltaket skal være tydelig, virkemidlene hensiktsmessige, og virkningene ikke unødvendig belastende for de berørte.

Ifølge ESA kan etableringsretten innskrenkes hvis de nasjonale vilkårene ivaretar legitime hensyn. ESA skriver i uttalelsen at dagens norske lovregler ikke oppfyller disse kriteriene.

ESA viser også til at praksis fra EU- og EFTA-domstolen fastslår at å måtte innhente tillatelse eller dispensasjon for å drive virksomhet, er i seg selv en hindring eller avskrekkende for økonomiske beslutningstakere i EØS-stater fra å etablere virksomhet i den aktuelle staten.

Departementet foreslår endringer for å ivareta Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

2.2 Gjeldende rett

2.2.1 Aksjeloven og allmennaksjeloven

Aksjelovens bestemmelser

Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11 første ledd første punktum skal daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer være bosatt i Norge. I NOU 1992: 29 side 151 står følgende om begrunnelsen for bostedskravet:

«Bostedskravet er begrunnet ut fra jurisdiksjonsbetraktninger. Dersom [...] personer i ledelsen skulle komme i ansvar, vil det være en fordel om de er undergitt norsk tvangsmyndighet. Ansvar for styremedlemmer og daglig leder kan være praktisk, og det er av betydning at man har muligheter for å få fullbyrdet kravet.»

Kravet om bosted i Norge gjelder ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når statsborgerne samtidig er bosatt i en EØS-stat, jf. § 6-11 første ledd annet punktum. Unntaket er begrunnet i EØS-avtalens regler om ikke-diskriminering, jf. NOU 1992: 29 side 151. Allmennaksjeloven § 6-36 annet ledd annet og tredje punktum fastsetter tilsvarende tilknytningskrav for bedriftsforsamlingens medlemmer.

Det følger av aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11 første ledd første punktum at Kongen kan gjøre unntak fra kravene til bosted og statsborgerskap for daglig leder og styrets medlemmer i det enkelte tilfellet. Myndigheten til å gjøre unntak er delegert til Nærings- og fiskeridepartementet, jf. kgl.res. 17. juli. 1998 nr. 619. En tilsvarende dispensasjonsadgang gjelder for kravene til bosted og statsborgerskap for medlemmer av bedriftsforsamlingen, jf. allmennaksjeloven § 6-36 annet ledd annet punktum.

I vurderingen av dispensasjonssøknader legger departementet vekt på muligheten for å fremme søksmål og fullbyrde rettskraftige avgjørelser mot selskapet og dets tillitspersoner. Norske selskaper har alminnelig verneting i den rettskrets der registrert hovedkontor ligger, jf. lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) § 4-4 tredje ledd. At selskapets tillitspersoner er tilgjengelige, er avgjørende for at kreditorer, offentlige myndigheter og andre skal kunne få kontakt med selskapet og dermed kunne forfølge sine krav. Hovedregelen departementet praktiserer, er at det gjøres unntak for enten daglig leder eller styret.

Daglig leder og styrets medlemmer kan etter aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 6 representere selskapet og opptre på dets vegne, dersom det rettes krav mot selskapet, eksempelvis ved søksmål og fullbyrding av rettskraftige avgjørelser. Etter tvisteloven § 2-5 om stedfortreder for upersonlige rettssubjekter, er styrets leder etter lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) § 191 mottaker av forkynnelser og andre meddelelser til selskapet. Tilgjengelighetshensynet gjør seg også direkte gjeldende for et eventuelt privatrettslig ansvar daglig leder eller styremedlem pådrar seg som tillitsperson i selskapet, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 17.

Særlig om varamedlemmer til styret og bedriftsforsamlingen

Det følger av aksjeloven § 6-9 og allmennaksjeloven §§ 6-9 og 6-36 annet ledd fjerde punktum at bestemmelser om styremedlemmer og bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder tilsvarende for varamedlemmer så langt de passer. Dette omfatter tilknytningskravene i aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven §§ 6-11 og 6-36 annet ledd.

Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling har i tolkningsuttalelse til Foretaksregisteret 23. november 2007 (saksnr. 200705435 EP ASL) behandlet spørsmålet om hvilke krav i allmennaksjeloven som får anvendelse for varamedlemmer. Lovavdelingen viste til at vurderingstemaene også gjør seg gjeldende for andre krav knyttet til styrets medlemmer, herunder bostedskravet i § 6-11.

Den første problemstillingen som drøftes i Lovavdelingens uttalelse er om det er adgang til å tvangsoppløse et allmennaksjeselskap etter allmennaksjeloven § 16-15 nr. 2, i det tilfellet at styrets varamedlemmer ikke oppfyller kravet til kjønnsbalanse. Lovavdelingen mente det ikke var åpenbart at loven skal leses på denne måten. De uttaler blant annet:

«Blant annet må det i forhold til noen av lovens bestemmelser leses inn en forutsetning om at varamedlemmet faktisk fungerer som styremedlem, mens andre regler gjelder for varamedlemmer generelt. [...] Det er åpenbart ikke slik at alle lovens regler om styret og styrets medlemmer uten videre får anvendelse på varamedlemmene, jf. her også forbeholdet i bestemmelsen selv om at disse reglene gjelder for varamedlemmene «så langt de passer».

Det fremgår av uttalelsen at Lovavdelingen ikke fant noen vurderinger i forarbeidene av spørsmålet. Lovavdelingen skriver at det er nærliggende å anta at man under forberedelsen av de nye reglene om kjønns sammensetningen i styret, ikke har tenkt på spørsmålet. Videre uttaler Lovavdelingen:

«Det kan riktignok hevdes at når lovgiverne har funnet grunn til å la reglene om kjønnsbalanse gjelde også for varamedlemmene, vil det være naturlig at også

sanksjonsreglene skal gjelde på samme måte. På den annen side legger vi til grunn at når det stilles krav til kjønnsbalanse også blant varamedlemmene i § 6-11a, er det for å gjøre bestemmelsen om kjønnsbalanse blant styremedlemmene mer effektiv. Lovgiverne kan neppe ha ment at det er et viktig mål i seg selv at gruppen varamedlemmer oppfyller de krav til kjønns sammensetning som følger av § 6-11a.»

Lovavdelingen la også vekt på at det er valgfritt for allmennaksjeselskapene om det skal velges varamedlemmer til styret, jf. allmennaksjeloven § 6-3 første ledd. Det underbygger etter Lovavdelingens syn det poeng at kravet om at begge kjønn skal være representert i gruppen av varamedlemmer etter reglene i § 6-11a, er av en annen art enn kravet om kjønnsrepresentasjon i styret.

Rettskildene pekte etter Lovavdelingens syn ikke klart i retning av at § 16-15 første ledd nr. 2 skal forstås slik at den også omfatter tilfeller der varamedlemmene ikke oppfyller kravene til kjønnsbalanse etter § 6-11a. Alt tatt i betraktning kom derfor Lovavdelingen til at «de beste grunner taler for å tolke loven slik at det ikke er adgang til å tvangsoppløse et selskap som ikke oppfyller kravene til kjønnsbalanse blant varamedlemmene [...]».

Den andre problemstillingen omhandler hvilke krav til kjønnsrepresentasjon som gjelder der et varamedlem faktisk fungerer for et styremedlem som har forfall. Hvis varamedlemmet ikke har samme kjønn som det styremedlemmet han eller hun trer inn for, vil styret kunne ha en kjønns sammensetning som ikke er i samsvar med kravene i § 6-11a. Lovavdelingen uttaler:

«Dersom de som faktisk deltar på et styremøte, ikke oppfyller kravene etter de nevnte bestemmelsene, betyr ikke det at styret ikke er lovlig sammensatt eller ikke er vedtaksført. Dette må gjelde også der et varamedlem trer inn på mer langvarig basis, for eksempel fordi et styremedlem får en langvarig sykdom. (Det er likevel mulig det må tas forbehold for rene omgåelsestilfeller.) Kravene til styrets vedtakskraft følger av § 6-24.»

Lovavdelingen viser i uttalelsen til at det samme må gjelde for tilknytningskravet § 6-11.

Den tredje problemstillingen gjelder krav til suppleringsvalg der et styreverv utløper før tjenestetiden er ute, og det ikke finnes noe varamedlem. Til dette uttaler Lovavdelingen:

«Her krever allmennaksjeloven § 6-8 første ledd at resten av styret skal sørge for valg av nytt styremedlem for resten av tjenestetiden. Hører valget under generalforsamlingen, og styret fortsatt er vedtaksført etter reglene i § 6-24 og selskapets vedtekter, kan imidlertid valget av et nytt styremedlem utstå til neste generalforsamling, jf. § 6-8 annet ledd. [...] Tilsvarende vil etter vårt syn gjelde i et tilfelle der det gjenværende styret ikke oppfyller bostedskravet i § 6-11 eller kravet til kjønnsbalanse i § 6-11a.»

2.2.2 Finansforetaksloven

Utgangspunktet for finansforetak som er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, er at aksjelovens bestemmelser gjelder dersom ikke annet følger av finansforetaksloven, jf. finansforetaksloven § 7-4 første ledd.

For finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, oppstiller finansforetaksloven §§ 7-5 og 8-4 krav til stedlig tilknytning i form av statsborgerskap og bosted for stiftere, daglig leder og styret, jf. også finansforetaksloven §

7-4 annet ledd. Hensynene bak tilknytningskravene i finansforetaksloven §§ 7-5 og 8-4 er i det alt vesentlige de samme som ligger til grunn for tilknytningskravene i aksjeloven og allmennaksjeloven. Vi viser til punkt 2.2.1.

For finansforetak som organiserer seg som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, er det ikke oppstilt krav til selskapets stiftere i aksjelovene kapittel 2 eller finansforetaksloven § 7-6. Kravene til stifterne følger av finansforetaksloven § 7-5 annet og tredje ledd, som lyder:

«(2) Ved stiftelse av finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal minst halvparten av stifterne være bosatt i riket og ha bodd her i de siste to år, med mindre departementet gjør unntak i det enkelte tilfellet. Like med personer som er bosatt i riket, regnes staten og norske kommuner, samt selskaper med begrenset ansvar, foreninger og stiftelser som har sitt vedtektsbestemte sete (forretningskontor) her i riket.

(3) Annet ledd første punktum gjelder ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat, og heller ikke for juridiske personer som nevnt i EØS-avtalen artikkel 34 annet ledd, som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en annen EØS-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedkontor i slik stat.»

2.2.3 Samvirkelova

Samvirkelova § 75 oppstiller tilknytningskrav for daglig leder og styremedlemmene i samvirkeforetak. I forarbeidene til § 75 heter det at bestemmelsen er utformet etter mønster fra aksjelovene § 6-11, jf. Ot.prp. nr. 21 (2006–2007) side 287.

Det følger av § 75 første ledd at daglig leder og minst halvparten av styremedlemmene skal være bosatt i Norge. Kravet gjelder ikke for EØS-statsborgere når disse er bosatt i en EØS-stat, jf. § 75 annet ledd. Departementet kan gjøre unntak fra tilknytningskravet i § 75 ved enkeltvedtak.

2.2.4 SE-loven

Etter lov 1. april 2005 nr. 14 om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven) § 2 gjelder allmennaksjeloven så langt den passer. I Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) 2157/2001) side 8 skal allmennaksjelovgivningen «utgjøre en form for basisregulering av selskapsrettslige forhold».

For daglig leder, ledelsesorgan, kontrollorgan og administrasjonsorgan er presiseringen gjentatt § 9 første og annet ledd og § 10 første og annet ledd.

2.3 EU-/EØS-rett

Etter EØS-avtalen artikkel 31 første ledd skal stater som er part i EØS-avtalen, ikke legge «noen restriksjoner på etableringsadgangen for statsborgere» fra andre EØS-stater. Dette gjelder også for adgangen til å starte og utøve egen selvstendig næringsvirksomhet, og til

å opprette og lede foretak, jf. EØS-avtalen artikkel 31 annet ledd. Etableringsfriheten gjelder tilsvarende for juridiske personer som driver næringsvirksomhet og som har sitt hovedsete eller hoveddelen av sin virksomhet i en av statene i EØS, som for EU-/EØS-borgere, jf. EØS-avtalen artikkel 34. Om selskapets tilknytning står det i artikkel 34:

«[S]elskaper som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innen avtalepartenes territorium, likestilles med fysiske personer som er statsborgere i EFs medlemsstater eller EFTA-statene.»

EØS-borgere og selskaper skal med andre ord fritt kunne etablere seg i EØS, uavhengig av nasjonalitet eller tilknytning. Etablering kan enten skje ved å opprette et nytt selskap i en EØS-stat («primæretablering»), eller ved å opprette en filial i en annen EØS-stat enn den hovedsetet ligger i («sekundæretablering»).

Det følger av EØS-avtalen artikkel 33 at etableringsretten for utenlandske statsborgere kan innskrenkes av nasjonale bestemmelser. Det er krav om at slike begrensninger er fastsatt i lov eller forskrift, og er begrunnet med hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen. Det er også oppstilt et unntak gjennom EU- og EFTA-domstolens praksis, som åpner for innskrenkning av EØS-avtalen i de tilfeller «tvingende allmenne hensyn» gjør det nødvendig. Sejersted m.fl., *EØS-rett*, 3. utgave side 406 til 407 skriver følgende om slike tvingende allmenne hensyn:

«Som illustrasjon fra etableringsrettens område på allmenne hensyn som er trukket frem, kan nevnes beskyttelse av kreditorer, minoritetsaksjonærer, arbeidstakere, hensynet til forsvarlig utøvelse av advokatyrket, og regler til vern om sosial velferd.»

Videre heter det om proporsjonalitetsvurderingen på side 409 at et forbud vil «være mer inngripende enn en regel som kun oppstiller bestemte krav til den som skal drive en virksomhet».

Som beskrevet ovenfor er imidlertid hovedregelen at ethvert nasjonalt tiltak som hindrer eller hemmer selskapsetablering for personer og selskaper i EØS, vil være i strid med EØS-avtalen. Det gjelder selv om tiltaket ikke diskriminerer på grunnlag av EU- eller EØS-nasjonalitet. Det er opp til nasjonalstaten å vise til den relevante unntakshjemmelen som nasjonalstaten legger til grunn for de tiltakene som foreslås, herunder hvilke hensyn som ligger til grunn for tiltakene. De inngrep i etableringsretten som foretas ved nasjonale tiltak må derfor være begrunnet og proporsjonale. Det innebærer blant annet at tiltakene må være egnet og nødvendig til å tjene sitt legitime formål, og ikke gå ut over det som er nødvendig for å oppnå formålet. Hvis målet med tiltaket kunne vært oppnådd på en mindre inngripende måte, er det lagt til grunn i domstolspraksis at tiltaket vil kunne medføre en restriksjon (se for eksempel sak C-212/97 *Centros v. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*).

Om et tiltak er proporsjonalt eller ikke, påvirkes også av hvordan nasjonalstaten har utformet tiltaket. Sejersted m.fl., *EØS-rett*, 3. utgave, sier om proporsjonalitetsvurderingen på side 409:

«For øvrig vil et *forbud* være mer inngripende enn en regel som kun oppstiller bestemte krav til den som skal drive en virksomhet. Det kreves også mer for å kunne forsvare en regel som *virker* diskriminerende enn for restriksjoner som har samme effekt, uavhengig av personers statsborgerskap og selskapers sete.»

Et eksempel på hvorvidt et nasjonalt tiltak medfører en restriksjon eller ikke, er sak C-299/02 *Europakommisjonen v. Nederland*. EU-domstolen tok stilling til om nasjonale selskapsrettslige bestemmelser om tilknytning til Nederland var i samsvar med EUs traktatbestemmelser. Nederlandsk lovgivning påla selskaper som ville registrere sine skip i Nederland å ha en viss andel EU-/EØS-borgere som eiere og i styret eller som daglig leder. Spørsmålet var om dette la restriksjoner på etableringsfriheten.

Domstolen pekte blant annet på at nasjonalstaten skal begrunne tiltaket og hvorfor det er nødvendig, herunder å underbygge de formål tiltaket er ment å ivareta, vise at reglene skal være et egnet virkemiddel for å oppnå formålet, og at eventuelle byrder skal være proporsjonale med de nyttevirksomheter tiltaket gir. Nederland viste til at det ikke kunne utgjøre en restriksjon å pålegge aksjeeiere et krav om EU-/EØS-statsborgerskap, da dette ikke forskjellsbehandler EØS-borgere på bakgrunn av nasjonalitet. Domstolen avviste dette argumentet. Det ble blant annet vist til at nasjonalitetskravet medførte en sterk føring på selskapets muligheter til å organisere seg etter egen vilje. Dette kunne etter domstolens syn virke hemmende på selskapets virksomhet. Det pekes i dommen på at et krav i nasjonale regler om tilknytning ikke i første rekke gjelder bostedet, men dreier seg om den faktiske grad av tilgjengelighet som pålegges selskapet. Det ble lagt særlig vekt på at det ikke skal være nødvendig med fysisk tilstedeværelse for flere tillitspersoner og eiere enn nødvendig, jf. avsnittene 25, 26, 36 og 37.

2.4 Utenlandsk rett

Sverige har én aksjelov som omfatter både «publika» og «privata» aksjeselskaper. Skillet mellom selskapsformene er i hovedsak knyttet til at publika aktiebolag kan tilby sine aksjer i et regulert marked. Dette tilsvarer i det vesentlige det norske skillet mellom allmennaksjeselskap og aksjeselskap. Den svenske aktiebolagslagen (2005:551) har bestemmelser om tilknytningskrav for styremedlemmer og for administrerende direktør («verkställande direktör»). Det følger av aktiebolagslagen 8 kap. 9 § og 30 § at minst halvparten av styremedlemmene og administrerende direktør skal være bosatt innenfor EØS. Etter samme paragrafer kan Bolagsverket (registreringsmyndigheten) i det enkelte tilfellet gjøre unntak fra bostedkravet når det finnes særskilte grunner. Det følger av aktiebolagslagen 8 kap. 3 § at lovens bestemmelser om styremedlemmer gjelder for varamedlemmer til styret når reglene kan anvendes. Aktiebolagslagen 8 kap. 3 § tilsvarer aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-9.

I *Finland* gir den finske aktiebolagslagen (2006/624) regler for både aksje- og allmennaksjeselskaper. Det følger av loven 6 kap 10 § annet ledd at minst ett av styrets medlemmer skal være bosatt innenfor EØS, jf. aktiebolagslagen kapittel 6 § 10 annet ledd. Daglig leder skal alltid være bosatt innenfor EØS, jf. aktiebolagslagen 6 kap 19 § første ledd. Registermyndigheten kan gi dispensasjon fra kravet om bosted for styremedlemmene

og daglig leder. Bestemmelsene for styremedlemmer gjelder også varamedlemmer, jf. aktiebolagslagen 6 kap 8 § første ledd siste setning.

I *Danmark* skilles det mellom anparts- og aksjeselskaper, som tilsvarer henholdsvis aksje- og allmennaksjeselskaper. Danmark har en felles lov om aktie- og anpartsselskaper; (selskabsloven) LBK nr. 619 av 28. april 2015. Loven oppstiller en registreringsordning for utenlandske personer i selskapsledelsen i danske selskaper som sikrer at disse personenes identitet er kjent. Registreringen skal blant annet gi opplysninger om statsborgerskap, passopplysninger og digital signatur. Det er ikke særskilte vilkår om statsborgerskap eller bosted for styrerepresentanter eller daglig ledelse i selskabsloven. For varamedlemmer gjelder bestemmelsene om styremedlemmer og medlemmer i bedriftsforsamlingen («tilsynsråd») når de deltar i disse organene, jf. selskabsloven § 111 Stk. 4.

Island har i likhet med Norge mottatt anmodning fra ESA om å endre kravene til bosted og statsborgerskap for daglig leder og styremedlemmer i aksje- og allmennaksjeselskaper. Island vedtok lovendringen i mai 2017 ved lov nr. 732, og lovendringen trådte i kraft 25. mai 2017. Lovendringen innebærer at tidligere vilkår om tilhørighet for stiftere av selskaper, er fjernet. Kravene om tilhørighet for selskapets tillitspersoner er skjerpet, ved at foretaket har meldeplikt dersom styrerepresentanter og daglig leder ikke lenger oppfyller vilkårene etter loven. Det islandske foretaksregisteret har hjemmel til å avregistrere tillitspersoner dette gjelder. Etter endringen er det krav om at minst halvdelen av styrets medlemmer og daglig leder har *bosted* på Island. Vilåret gjelder ikke for statsborgere eller bosatte i EØS. Bostedkravet gjelder heller ikke for statsborgere i EFTA-statene eller på Færøyene. Endringene er likelydende for lov om aksje- og allmennaksjeselskap. Kravene til opplysninger for å kunne registrere avdeling av utenlandsk foretak ble samtidig utvidet, slik at det nå skal kreves flere opplysninger enn tidligere om morforetaket og den islandske avdelingen.

2.5 Departementets vurdering

2.5.1 Aksjelovenes krav om tilknytning for nærmere angitte personer

På bakgrunn av ESAs vurdering av at nåværende bostedskrav innebærer brudd på EØS-avtalen, foreslår departementet endringer i aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven § 6-11 og § 6-36. Etter dagens regler må minst halvdelen av styret og daglig leder være bosatt i Norge, eller være EØS-borger bosatt i EØS. ESA skriver i sin grunngitte uttalelse av 12. oktober 2016 at bostedskravet er i strid med EØS-avtalen artikkel 28, 31 og 34. Dette er i stor grad bygget på utviklingen av domstolspraksis i EU-retten, blant annet EU-domstolens uttalelser i avgjørelse C-299/02 *Europakommisjonen v. Nederland* avsagt 14. oktober 2004. Domstolen vurderte om nasjonale selskapsrettslige bestemmelser om eierskap og tillitspersoner i selskaper overholdt EUs traktatbestemmelser.

I den grunngitte uttalelsen påpekte ESA at Norges nasjonale krav må underbygges av behov. Som nevnt i punkt 2.1, stilte ESA spørsmål ved om norske virkemidler er hensiktsmessige for de formål reglene i dag skal fremme, og om ulempene for berørte

selskaper veies opp av effekten av tiltakene. I uttalelsen kom ESA til at bostedskravet ikke var proporsjonale med inngrepet i rett til etablering og fri bevegelighet for arbeidstakere.

På bakgrunn av dette foreslås endringer slik at kravene i aksjeloven og allmennaksjeloven om tilknytning for daglig leder, styret og bedriftsforsamlingen skal bli proporsjonale sammenlignet med det inngrepet i EØS-avtalens friheter som finner sted ved slik regulering. Det vises blant annet til C-299/02. I avgjørelsen drøftes blant annet etableringsretten og adgangen til å håndheve vilkår som oppfattes som hindre for bestemmelser i EØS-avtalen kapittel 2 om etableringsrett. I avsnitt 18 skriver domstolen:

«In that context, it is for the Member States to decide on the level at which they intend to ensure the protection of the objectives set out in Article 46(1) EC and of the general interest and also on the way in which that level must be attained. However, they can do so only within the limits set by the Treaty and, in particular, they must observe the principle of proportionality, which requires that the measures adopted be appropriate for ensuring attainment of the objective which they pursue and do not go beyond what is necessary for that purpose (see, to that effect, Case C-106/91 Ramrath [1992] ECR I-3351, paragraphs 29 and 30, and Kraus, paragraph 32).»

Det er vesentlige forskjeller mellom departementets endringsforslag, og det rettslige grunnlaget og faktum som avgjørelsen C-299/02 bygget på.

For det første gjaldt saken en organisasjonsform med ubegrenset ansvar for innehaverne. Denne organisasjonsformen er ikke ansett som en egen juridisk person etter nederlandsk rett, jf. Burgerlijk Wetboek artikkel 8:160 nr. 2 og artikkel 8:181. Dette tilsvarer så vidt departementet kan se et partrederi etter lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten §§ 101 flg. Slike organisasjonsformer åpner for at berørte parter vil kunne gå direkte på eierne. For aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper er utgangspunktet det motsatte. Det vil si at det normalt ikke er mulig å holde aksjeeiere direkte ansvarlige for det det tap styret, daglig leder og bedriftsforsamlingen gjennom utførelsen av sine verv eventuelt har påført andre private og offentlige parter. I selskaper med begrenset ansvar, hvor aksjeeierne som hovedregel står uten ansvar for tillitspersoners handlinger, er det uforutsigbart og risikofylt for aksjeeiere, kreditorer, myndighetene og tredjeparter at det ikke skal være mulighet for å fullbyrde krav mot tillitspersoner i et selskap.

For det andre skiller foreliggende endringsforslag seg fra avgjørelsen i det at de nederlandske bestemmelsene også la begrensninger på eiersammensetningen. I avsnitt 19 skriver domstolen:

«In this case, the ship registration scheme has the effect of restricting the freedom of establishment of shipowners. When shipowner companies wishing to register their ships in the Netherlands do not satisfy the conditions in issue, their only course of action is to alter the structure of their share capital [...]; and such changes may entail serious disruption within a company and also require the completion of numerous formalities which have financial consequences..»

De nederlandske bestemmelsene hadde som virkning at de som ønsket å registrere skipet som nederlandsk gjennom bruk av den omtalte organisasjonsformen, eventuelt måtte omstrukturere eller endre eierskapet til selskapet for å kunne etablere seg i Nederland.

Dette kommer i tillegg til de begrensinger som legges på organisasjonen hva gjelder innehavere av tillitsverv. I avsnitt 25 skriver domstolen videre om jurisdiksjon overfor selskapets tillitspersoner:

«As regards the argument that, in order to ensure effective control, it is necessary to ensure a link with the actual owner (the ultimate beneficiary in the property of the ship), it must be observed that, for the purposes of such a control, it is sufficient to provide that the management of the ship must be carried out from a place of business in the Netherlands by a person with powers of representation (see, to that effect, Case C-221/89 Factortame and Others [1991] ECR I-3905, paragraph 36). Thus, the Member State may deal directly with the representative of the shipowner.»

Ved å foreslå endringer i bostedskravet imøtekommer disse endringene nettopp det faktum at «The Member State», altså Norge, skal kunne utøve sin jurisdiksjon overfor selskapet gjennom selskapets tillitspersoner. Utøvelse av jurisdiksjon kommer da parter som er berørte av selskapets virksomhet eller tillitspersoners beslutninger, til gode.

Endringen innebærer samtidig at det ikke vil være nødvendig at minst halvdel av styret og daglig leder må være bosatt i Norge eller EØS. I C-299/02 er det lagt stor vekt på at det ikke er fysisk tilstedeværelse i en stat som gjør at et krav kan fullbyrdes, men at det faktisk er mulig å nå personen. Lempingen av kravet til fysisk tilstedeværelse innebærer etter departementets vurdering at det endrede tilknytningskravet blir proporsjonalt sett hen til formålet som ønskes oppnådd. Endringer i aksjelovgivningen de siste årene har gjort at saksbehandling og forvaltning av selskapet ikke behøver å skje ved fysisk oppmøte eller samling. Foretaksregisteret har også lagt til rette for å melde og registrere de opplysninger elektronisk, med elektronisk signatur. Felles europeisk regelverk om digital etablering og utveksling av informasjon mellom landene følger av direktiv (EU) 2019/1151 (digitaliseringsdirektivet). Se nærmere om dette i punkt 3.3. Aksjelovenes regler om digital kommunikasjon innebærer at selskapets daglige ledelse og styrets behandling av saker som hovedregel ikke behøver å skje ved fysisk tilstedeværelse i Norge eller EØS.

Etter departementets vurdering bør det fremdeles oppstilles et visst krav om tilknytning mellom personene som representerer selskapene, og norsk jurisdiksjon.

Tilknytningskravet må likevel være proporsjonalt og oppfylle et legitimt formål. Hvilke statsborgere som skal likestilles med norske statsborgere, må blant annet vurderes på bakgrunn av behovet for å kunne rettsforfølge daglig leder, styremedlemmer og medlemmer av bedriftsforsamlingen, og fordelen for selskapene av å ha tilgang til personer med slike verv fra flere stater enn de som faller inn under EØS.

Det kan være av stor betydning for selskapene, aksjeeierne, myndighetene, kreditorer og andre berørte parter å kunne holde daglig leder, styremedlemmer og medlemmer av bedriftsforsamlingen ansvarlige. Det taler for at det ligger innenfor den nasjonale skjønnsmarginen å bestemme at enkelte personer ikke kan inneha verv i norske selskaper fordi slike personer ikke vil være mulig å rettsforfølge. Manglende mulighet til å fullbyrde krav mot selskaper og tillitspersoner vil kunne svekke aksjeselskapenes tiltrekningskraft som investeringsobjekt og gjøre Norge til et mindre attraktivt land å etablere og drive

virksomhet i. Lemping av bostedskravet, det vil si å åpne for en større krets personer, har på den andre siden en positiv effekt for selskapene ved at de får større frihet til å velge daglig leder, styremedlemmer og medlemmer av bedriftsforsamlingen.

Departementet foreslår at aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven §§ 6-11 og 6-36 utvides til å omfatte personer som enten er statsborgere av eller bosatt i stater tilsluttet EØS og EFTA. Sveits vil dermed omfattes.

Forslaget til lovendringer innebærer at tilknytningskravet skal kunne oppfylles av:

1. Personer bosatt i Norge – uavhengig av statsborgerskap.
2. Statsborgere i EØS-stater eller EFTA-stater – uavhengig av bosted.
3. Personer bosatt i EØS-stater eller EFTA-stater – uavhengig av statsborgerskap.

Alle statene som foreslås omfattet av bestemmelsen, enten medlem av EU eller tilsluttet Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker av 30. oktober 2007 nr. 27 (Luganokonvensjonen). Dette innebærer at rettsavgjørelser kan gis direkte virkning. Forslaget innebærer dermed at vilkåret bedre samsvarer med tiltakets formål.

Utvidelsen medfører at selskapene får adgang til å ansette en videre krets personer i ledende stillinger. Det vil også innebære større frihet for personer i ledende stillinger i norske selskaper. Forslaget bøter også på ESAs innvending om at selskaper som hovedregel ikke skal knyttes til enkeltpersoners nasjonalitet, men til selskapenes jurisdiksjon og plassering av hovedsete. Departementet peker også på at tilknytningskravene knytter seg til daglig leder og styremedlemmer, ikke selskapets aksjeeiere. På denne måten er de eventuelle restruktureringer som må til for å kunne etablere seg i Norge mindre inngripende, enn hvis det ble stilt krav til selskapets eiere.

Dessuten er det viktig å merke at utvidelsen innebærer at det ikke lenger nødvendigvis er krav til at daglig leder eller styremedlemmer er fysisk til stede i EØS. Selv om det likevel vil være noen enkeltbestemmelser i øvrig lovgivning som midlertidig påvirker styrets fysiske tilstedeværelse, for eksempel lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) § 2-3, vil hovedregelen etter aksjelovene være at varig fysisk tilstedeværelse ikke er nødvendig.

Forslaget innebærer fortsatt en liten begrensning i selskapenes valgmuligheter. Denne begrensningen er etter departementets vurdering nødvendig og begrunnet i et legitimt hensyn. Utfra departementets vurdering er inngrepet proporsjonalt ved at det passer for å oppnå formålet og ikke går lenger enn nødvendig.

Departementet foreslår å klargjøre at reglene om tilknytning for daglig leder og de ledende selskapsorganene ikke gjelder for europeiske selskaper. Forslaget foreslås inntatt i SE-loven § 9 nytt femte ledd og § 8 nytt fjerde ledd.

2.5.2 Krav til tilknytning på det enkelte styremøtet

Styremedlemmer og medlemmer av bedriftsforsamlingen som gruppe skal oppfylle bostedskravet i aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven §§ 6-11 og 6-36. Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-9 gjelder bestemmelsene for styremedlemmer så langt de passer for varamedlemmer. Tilsvarende følger det av allmennaksjeloven § 6-36 annet ledd at lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder for varamedlemmer så langt de passer.

For at styret skal være beslutningsdyktig, må minst halvdelen av medlemmene være til stede eller delta i styrebehandlingen, jf. aksjelovene § 6-24 første ledd. Det samme gjelder bedriftsforsamlingen, jf. allmennaksjeloven § 6-36 annet ledd jf. § 6-24. Dersom varamedlem møter, regnes de med. Lovavdelingens tolkningsuttalelse av 23. november 2007 kan tilsi at styremedlemmer eller varamedlemmer som er til stede eller deltar i styrebehandlingen, som gruppe ikke trenger å oppfylle § 6-11 for å være beslutningsdyktige etter § 6-24.

Etter aksjeloven og allmennaksjeloven er det valgfritt å velge varamedlemmer til styret. Vararepresentasjonen varierer fra selskap til selskap. Det kan være personlige varamedlemmer, en liste med varamedlemmer som gjelder alle i selskapets styre, eller en kombinasjon.

Bostedskravet i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11 er begrunnet i jurisdiksjonshensyn. Dersom daglig leder eller styret har opptrådt ansvarsbetingende, skal det være mulighet til å få fullbyrdet et krav mot det enkelte medlem. Det er da nødvendig at Norge har et rettslig samarbeid med staten hvor den ansvarlige har tilknytning. Departementet har vurdert ulike løsninger for å realisere formålet bak tilknytningskravene i aksjeloven § 6-11 og allmennaksjeloven §§ 6-11 og 6-36.

Departementet har vurdert å stille krav om at styremedlemmer som er til stede eller deltar i styrebehandlingen, som gruppe må oppfylle tilknytningskravet i § 6-11 for å være lovlig satt og kunne treffe vedtak. Dette vil være i tråd med jurisdiksjonsformålet. En slik løsning vil øke muligheten for å kunne få fullbyrdet eventuelle krav mot styret. For selskapene vil et slikt alternativ innebære mindre fleksibilitet, siden man må være oppmerksom på problemstillingen ved styrebehandlingen. I ytterste konsekvens kan det tenkes tilfeller hvor styret fatter vedtak som er ugyldige, siden styret ikke er beslutningsdyktig etter § 6-24. Dette kan gi større usikkerhet for dem som berøres av styrets beslutninger. Det kan også oppstå tilfeller hvor ett eller flere styremedlemmer ikke kan delta eller avstår fra å delta i behandlingen på grunn av inhabilitet. Det kan medføre at styret med de styremedlemmene som deltar ikke oppfyller tilknytningskravet i § 6-11, noe som igjen kan føre til at styret ikke er beslutningsdyktig, jf. § 6-24. I ytterste konsekvens kan det medføre at habile styremedlemmer som har mulighet til å delta avstår fra dette for at styret skal oppfylle tilknytningskravet i § 6-11. Videre harmonerer dette dårlig med at posisjonen som styremedlem er et tillitsverv. Det harmonerer også dårlig med andre bestemmelser i aksjelovene. Som eksempler kan nevnes aksjelovene § 6-19 annet ledd om at styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta, og aksjelovene

§ 6-20 om at styremedlemmene kan kreve at styret behandler bestemte saker. Departementet mener derfor at dette ikke er en egnet løsning.

Det enkelte styremedlemmet har ansvar for sine beslutninger og unnlatelser i kraft av å delta på styrebehandling. Hvis det legges til grunn at ingen av styremedlemmene behøver å oppfylle § 6-11 for at styret skal være beslutningsdyktig, innebærer dette samtidig at styret i enkelte saker kan omgå formålet bak § 6-11. Hensikten med å oppstille et tilknytningskrav faller i så fall bort.

Departementet er derfor kommet til at det bør stilles et visst krav om tilknytning ved styrebehandlingen. Departementet foreslår at det stilles krav om at minst ett av styremedlemmene som er til stede eller deltar i styrebehandlingen, må oppfylle kravet til tilknytning i § 6-11 første ledd. Det omfatter også tilfeller der varamedlemmer er til stede eller deltar i styrebehandlingen. Det foreslås også at departementet kan gjøre unntak fra kravet ved enkeltvedtak. Det vises til forslagene til endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-24.

Departementet foreslår at ovennevnte krav skal gjelde tilsvarende for bedriftsforsamlingen, jf. allmennaksjeloven § 6-36 annet ledd om at bestemmelsen om vedtaksførhet i § 6-24 gjelder tilsvarende for bedriftsforsamlingen. Departementet ber særlig om høringsinstansenes tilbakemelding på disse forslagenes hensiktsmessighet.

Departementet foreslår å klargjøre at reglene om tilknytning på det enkelte styremøtet ikke gjelder for europeiske selskaper. Forslaget foreslås inntatt i SE-loven § 9 nytt femte ledd og § 8 nytt fjerde ledd.

2.5.3 Endringer i finansforetaksloven

Departementet foreslår at finansforetaksloven § 7-5 annet ledd endres slik at kravene til bosted og statsborgerskap til stifterne utformes på tilsvarende måte som forslaget til styret i aksjelovene § 6-11 første ledd, jf. nærmere omtale ovenfor. Den foreslåtte endringen innebærer at § 7-5 tredje ledd oppheves.

Det foreslås for øvrig at henvisningen til allmennaksjeloven § 6-11 i finansforetaksloven § 8-4 femte ledd videreføres. Videreføring av henvisningen innebærer at endringene i allmennaksjeloven av § 6-11 vil gjelde for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

2.5.4 Endringer i samvirkelova

Samvirkelova § 75 bygger på aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11. Hensynet til god sammenheng i regelverket tilsier at reglene bør være like. Det er heller ikke forhold ved samvirkeforetaksformens egenart som tilsier at reglene bør være forskjellige. Departementet finner det derfor hensiktsmessig at bostedskravet for daglig leder og styremedlemmer i samvirkelova § 75 endres i tråd med endringsforslaget om tilknytningskrav i aksjelovene.

Forslaget vil oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, slik at det ikke legges hindringer for retten til å etablere seg og fri bevegelse av arbeidstakere.

For å realisere formålet bak tilknytningskravet i samvirkelova § 75, foreslår departementet endring i samvirkelova § 86 første ledd om når styret er vedtaksdyktig. Endringsforslaget tilsvarende forslaget til endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-24.

Departementet foreslår i tillegg en språklig endring i første ledd første punktum, for å understreke at det er styremedlemmer som skal være til stede ved styrevedtak. Nåværende ordlyd er at «halvparten av medlemmene» skal være til stede eller med på saksbehandling for at styret skal være vedtaksdyktig. I samvirkelova brukes imidlertid «medlem» om deltakerne i samvirket, ikke om styrets medlemmer. Bestemmelsen endres derfor til «styremedlemmene», for å tydeliggjøre hvem som skal være til stede. Departementet antar at endringen ikke er av stor praktisk betydning for foretakene.

2.5.5 Endringer i SE-loven

Departementet ønsker at det skal være enkelt å etablere virksomhet i Norge, herunder å etablere virksomhet i selskapsformen europeiske selskaper. Departementet ser behov for å klargjøre at tilknytningskravet til daglig leder, styret og styremøtet i allmennaksjeloven §§ 6-11 første ledd og 6-24 første ledd annet og tredje punktum, ikke gjelder for europeiske selskaper. Det ligger implisitt i SE-lovens formuleringer at allmennaksjelovens bestemmelser om tilknytning ikke skal gjelde, da allmennaksjelovens regler bare gjelder så langt det passer. Et tilknytningskrav er ikke forenlig med SE-foretaksformen, da slike selskaper opererer internasjonalt med grunnlag i to ulike rettssystemer. Det kan da ikke oppstilles krav i den ene nasjonalstatens lovgivning, som ikke gjenspeiles av forordning (EU) 2001/2157 om europeiske selskaper.

Departementet foreslår derfor å endre SE-loven §§ 9 og 10, slik at det fremkommer klart at tilknytningskravet ikke gjelder for europeiske selskaper.

3 Kontroll av identitet i Foretaksregisteret

3.1 Gjeldende rett

Foretaksregisteret rekvirerer et midlertidig norsk identitetsnummer fra Folkeregisteret når personer som ikke er bosatt i Norge og ikke er norske statsborgere, skal registreres med roller i norske selskaper. Eksempelvis gjelder dette personer som stifter et norsk aksjeselskap, representanter til styret og daglig leder. Folkeregisteret bruker betegnelsen «d-nummer» for slike identitetsnumre.

For å motta et d-nummer må personen det gjelder dokumentere sin identitet. Det er den offentlige virksomheten som bestiller d-nummeret, som vurderer om det er nødvendig med personlig fremmøte for å kontrollere vedkommendes ID-dokumentasjon.

EØS-avtalen åpner for å gjennomføre ID-kontroll fra sak til sak når det er konkret mistanke om svik eller misbruk. Europakommisjonen har vist til registeropplysninger om reelle eiere, indikasjoner om identitetstyveri, straffeattest eller unndragelse av skatt som typetilfeller hvor undersøkelser kan være aktuelt.

I forskrift 14. juli 2017 nr. 1201 til folkeregisterloven (folkeregisterforskriften) § 2-2-5 står det at det er rekvirenten («bestiller») som avgjør om vedkommende personlig skal møte på skattekontoret for identitetskontroll. Skatteetaten gjennomfører ID-kontroll på vegne av alle som bestiller d-nummer.

Det er med andre ord nødvendig med en hjemmel for at Foretaksregisteret skal kunne kreve at personen det rekvireres d-nummer for, må møte personlig til identitetskontroll. Slik hjemmel er nødvendig i de tilfeller hvor det er konkret mistanke om svik eller misbruk. Foretaksregisteret har i dag ikke noen klar hjemmel til å kreve personlig fremmøte for ID-kontroll.

3.2 eIDAS-forordningen

Lov 15. juni 2018 nr. 44 om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester) trådte i kraft 15. juni 2018. Loven gjennomfører forordning (EU) 910/2014 av 23. juli 2014 om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked og om oppheving av direktiv 1999/93/EF (eIDAS-forordningen).

Forordningen utvider området for reguleringen av elektroniske tillitstjenester, og styrker dagens regler om elektronisk signatur. Kravene som stilles til ulike typer tillitstjenester søkes harmonisert, slik at det skal bli enklere å tilby tjenestene på tvers av landegrensene. Forordningen legger også til rette for at eID-løsninger som oppfyller visse betingelser, skal kunne benyttes på tvers av landegrensene.

Forordningen innfører en plikt for offentlige myndigheter til å anerkjenne innmeldte elektroniske identitetsbevis fra andre medlemsstater. Forordningen definerer tre sikkerhetsnivåer: «lav», «betydelig» og «høy». Anerkjennelsesplikten gjelder for elektroniske tjenester som bruker eID-løsninger på sikkerhetsnivåene «betydelig» og «høy». Utenlandske identitetsbevis må dessuten være på et sikkerhetsnivå som er like høyt eller høyere enn det nivået som kreves etter nasjonale tjenester.

Anerkjennelsesplikten påvirker ikke medlemsstatens rett til å stille krav for å få tilgang til ytelser eller tjenester. Medlemsstaten avgjør også selv hvilket sikkerhetsnivå som skal kreves. Det foreligger per i dag heller ingen plikt for medlemsstaten til å melde egne eID-løsninger. Nasjonale krav om eller administrativ praksis med bruk av eID forutsetter imidlertid gjensidig anerkjennelse når forordningens vilkår er oppfylt.

3.3 Direktiv (EU) 2019/1151

Departementet har begynt arbeidet med å gjennomføre direktiv (EU) 2019/1151 («digitaliseringsdirektivet»). Direktivet omhandler digitale verktøy og prosesser innenfor selskapsretten. Direktivet oppstiller blant annet bestemmelser om at medlemsstatene skal åpne for mulig helelektronisk stiftelse, registrering og innsending av oppdatert informasjon og dokumentasjon for aksjeselskaper. Som ledd i dette kan medlemsstatene kreve personlig fremmøte for tillitspersoner som ikke lar seg tilfredsstillende identifisere

gjennom digital ID. Det vil si utenlandske styremedlemmer, daglig leder eller lignende som ikke kan bekrefte identiteten sin overfor Foretaksregisteret. Direktivet er ikke gjennomført i norsk rett eller innlemmet i EØS-avtalen per nå, men er merket som EØS-relevant.

I artikkel 13b nr. 4 og artikkel 13 g nr. 8 gis det bestemmelser om personlig fremmøte ved identitetskontroll. Artikkel 13b nr. 4 lyder:

«Where justified by reason of the public interest in preventing identity misuse or alteration, Member States may, for the purposes of verifying an applicant's identity, take measures which could require the physical presence of that applicant before any authority or person or body mandated under national law to deal with any aspect of the online procedures referred to in this Chapter, including the drawing up of the instrument of constitution of a company. Member States shall ensure that the physical presence of an applicant may only be required on a case-by-case basis where there are reasons to suspect identity falsification, and that any other steps of the procedure can be completed online.»

I artikkel 13g nr. 8 står det:

«Where justified by reason of the public interest in ensuring compliance with the rules on legal capacity and on the authority of applicants to represent a company, any authority or person or body mandated under national law to deal with any aspect of the online formation of a company, including the drawing up of the instrument of constitution, may request the physical presence of the applicant. Member States shall ensure that, in such cases, the physical presence of an applicant may only be required on a case-by-case basis where there are reasons to suspect non-compliance with the rules referred to in point (a) of paragraph 3. Member States shall ensure that any other steps of the procedure can nonetheless be completed online.»

Mens artikkel 13b tar sikte på de tilfeller hvor det er snakk om svik eller misbruk av identitet, omhandler artikkel 13g de tilfeller hvor personlig fremmøte er nødvendig på grunn av nasjonale regler knyttet til evne til å opptre på vegne av selskapet.

3.4 Departementets vurdering

Informasjon som føres inn i offentlige registre, må kontrolleres for å sikre at virksomheter eller enkeltpersoner ikke oppnår urettmessige fordeler eller unndrar seg sine plikter. Det er både faktiske og praktiske utfordringer når registerfører skal sikre rett identifisering ved registreringen av tillitspersoner. Det er registerfører som skal rekvirere et d-nummer fra Folkeregisteret. Registerfører må dessuten benytte seg av innsendte papirer for å fastsette identiteten til den registrerte rolle innehaveren. Tildeling av organisasjonsnummer foretas av Enhetsregisteret, mens registreringen av aksje- og allmennaksjeselskaper foretas av Foretaksregisteret. I praksis gjennomføres dette som én samlet operasjon.

Det er behov for virkemidler som verner mot personer som forsøker å bedra eller misbruke selskaper, eller som mangler rettslig handleevne på vegne av foretaket. Slike tiltak vil bygge opp under tilliten til og troverdigheten av dokumenter og opplysninger

som finnes i Foretaksregisteret. Når selskaper skal registrere en norsk filial eller stå som stifter av et norsk selskap, må også tillitspersoner med tilknytning til disse kunne identifiseres. Siden det meste av dialogen ved meldinger til registeret foregår digitalt, bør identitetskontrollen kunne gjøres elektronisk. Strengere krav til kontroll av ID-dokumentasjon vil også øke tilliten blant brukerne av Foretaksregisteret.

Gjennomføringen av eIDAS-forordningen innebærer gjensidig anerkjennelse av elektronisk identifikasjon. Det betyr at elektroniske tillitstjenester kan tilbys over landegrensene til brukere med eID som tilsvarer norsk sikkerhetsnivå i samarbeid som Norge deltar i.

Forordningen endrer likevel ikke forutsetningen om at nasjonale regler kan kreve faktisk identifikasjon. Det er stadig behov for vilkår om og tilrettelegging for personlig fremmøte, men gjensidig anerkjennelse av elektronisk identifikasjon vil gjøre identifikasjonen enklere. For Foretaksregisteret vil det redusere aktuelle tilfeller for krav om identifikasjon ved fremmøte. For europeiske innbyggere som skal logge seg inn på norske offentlige tjenester med sin nasjonale eID, gjelder likevel at disse må være registrert i Folkeregisteret med d- eller fødselsnummer og anvende dette ved innlogging.

En forskriftshjemmel for å gjøre vilkårene for kontroll av identitet tydeligere, må sees i sammenheng med at området for elektronisk identifikasjon og tillitstjenester er i utvikling. Det overordnede regelverket i eIDAS-forordningen er fastsatt. Nasjonale regler og faktiske løsninger utvikles fortløpende. En løsning med nasjonalt ID-kort med eID vil bidra til å forebygge og bekjempe kriminalitet som involverer falsk eller stjålet identitet. Nasjonalt ID-kort vil for eksempel egne seg for norske brukere når foretaksregistre i andre EØS-stater krever identifikasjon. En ordning med utstedelse av nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere er under vurdering. Lov 5. juni 2015 nr. 39 om nasjonalt ID-kort (ID-kortloven) § 14 annet ledd bokstav b gir Kongen mulighet til å forskriftsfeste utenlandske statsborgeres mulighet til å få nasjonalt ID-kort. Hvilke vilkår som skal stilles for utstedelse, herunder krav til tilknytning til Norge, vil bli fastsatt i forskrift. ID-kortloven har ikke trådt i kraft.

Utstedelse av nasjonalt ID-kort krever personlig fremmøte og avgivelse av biometriske kjennetegn. Ved utstedelsen vil det undersøkes om søkeren er registrert i passregisteret eller ID-kortregisteret under andre identiteter. Dette vil hindre at samme person får utstedt nasjonalt ID-kort til flere enn ett ID-nummer.

Departementet ønsker regler som åpner for å benytte løsninger som er en del av norsk tilordning til eIDAS-forordningen. Departementet foreslår at det i foretaksregisterloven kapittel V om kontroll av innkommende meldinger fastsettes forskriftshjemmel til å gi regler for bruk av elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for identitetskontroll, og om identitetskontroll ved rekvisisjon av d-nummer. Regulering i forskrift vil gjøre det enklere å følge opp den tekniske utviklingen på dette området enn ved lovregulering.

Det er etter departementets vurdering hensiktsmessig å ta inn en forskriftshjemmel om kontroll av identitet ved personlig oppmøte på bakgrunn av bestemmelser i digitaliseringsdirektivet. De hensyn og formål som ligger bak eIDAS-forordningens

bestemmelser sammenfaller i stor grad med hensynene og formålene bak digitaliseringsdirektivet artikkel 13b og artikkel 13g. Departementet er i gang med implementeringsprosessen knyttet til digitaliseringsdirektivet. Øvrige bestemmelser og forskrifter basert på direktivet vil sendes på alminnelig høring på vanlig måte.

Departementet foreslår å tilføye et nytt femte ledd i foretaksregisterloven § 5-1 som gir departementet forskriftshjemmel til å fastsette bestemmelser om bruk av elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for identitetskontroll, og om identitetskontroll ved rekvisisjon av d-nummer eller ved stiftelse og registrering av foretak i Foretaksregisteret i samsvar med direktiv (EU) 2019/1151.

4 Registrering av hvem som representerer selskapet i rettergang

4.1 Gjeldende rett

4.1.1 Registreringsplikt i Foretaksregisteret mv.

Foretaksregisterloven § 2-1 angir hvilke foretak som har registreringsplikt i Foretaksregisteret. Dette omfatter blant annet aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper, samvirkeforetak og ansvarlige selskaper. Registreringsplikten gjelder også for næringsdrivende stiftelser, foreninger og andre innretninger som driver næringsvirksomhet eller har til formål å drive slik virksomhet og enkeltpersonforetak som driver handel med dertil innkjøpte varer eller som sysselsetter mer enn fem fast ansatte i hovedstilling. Plikt til å registreres i Foretaksregisteret kan også følge av annen lovgivning. Utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet her i landet eller på norsk kontinentalsokkel skal også registreres i Foretaksregisteret. Norske enkeltpersonforetak som ikke omfattes av registreringsplikten etter § 2-1, har rett til å registrere seg i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 2-2.

Hvilke opplysninger som skal registreres i Foretaksregisteret om den enkelte foretakstype, er regulert i foretaksregisterloven kapittel III.

Etter EUs første selskapsdirektiv 2009/101/EU artikkel 2 (nå det kodifiserte selskapsdirektivet 2017/1132/EU artikkel 14) har nasjonale myndigheter adgang til å fastsette regler som pålegger selskapene å gjøre informasjon om selskapet tilgjengelig. Direktiv 2017/1132/EU artikkel 14 bokstav b gir blant annet adgang til å innhente og publisere opplysninger om hvem som skal representere selskapet i rettergang.

For norske selskaper er hovedregelen at styret representerer selskapet utad i rettergang. Det følger av domstolloven § 191 annet ledd at forkynnelser og meddelelser som hovedregel mottas av styrelederen. Av tvisteloven § 2-5 første ledd, jf. domstolsloven § 191, følger det dessuten at det er styrets leder som i utgangspunktet er selskapets stedfortreder i en rettsak. Styret kan imidlertid bestemme at et annet styremedlem skal være selskapets stedfortreder. Styret kan også delegerer retten til å være selskapets stedfortreder til en annen person som er ansatt i selskapet eller tilknyttet den delen av virksomheten som søksmålet gjelder. Slik delegering kan gjøres for én enkelt sak eller for bestemte sakstyper og må skje skriftlig, jf. tvisteloven § 2-5 annet ledd.

4.1.2 Anerkjennelse av norsk domsmyndighet

Luganokonvensjonen omfatter domsmyndighet, anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker. Den gjelder for Norge, EU, Danmark, Island og Sveits, og gir grenseoverskridende rettsvirkning for rettsavgjørelser. Konvensjonen bygger på et grunnprinsipp om dommers frie bevegelighet. Konvensjonen er gjort til del av norsk rett, jf. tvisteloven § 4-8. Den er imidlertid ikke en del av EØS-avtalen.

Luganokonvensjonen gjelder for saker mellom borgere i EØS, jf. tvisteloven § 4-8. I saker hvor det er et rettsforhold over landegrenser, vil konvensjonens regler ha forrang etter prinsippet om *lex specialis* (spesielle regler går foran generelle regler ved motstrid). De norske reglene om verneting er forsøkt harmonisert med Luganokonvensjonen. Det følger likevel av Høyesteretts avgjørelser i HR-2012-152-U og HR-2012-2393-A at tilknytningen til Norge må være tilstrekkelig for at norsk domstol er stedlig kompetent i saker som gjelder internasjonale forhold. I de fleste tilfeller vil et norsk selskap styrt fra en annen EØS-stat eller norsk filial av et utenlandsk selskap, anses å ha tilstrekkelig tilknytning. For tilfeller hvor Luganokonvensjonen ikke gjelder, har det betydning om selskapet har oppgitt hva som er norsk verneting, og hvem som eventuelt representerer selskapet i rettergang.

4.2 Departementets vurderinger og forslag

Registrering av opplysninger i et offentlig register om hvem som representerer selskapet i rettergang, forenkler og fjerner tvil om hvem oppgaven tilligger. Å anlegge søksmål mot selskaper hvor det er vanskelig å få tak i de rette tillitspersonene eller fullmektigen til å motta prosessvarsler og andre henvendelser som styres av prosessreglene, kan oppleves som en byrde. Manglende eller utdaterte opplysninger kan være med på å forhindre at rettmessige krav fremmes.

I mange selskaper vil det være styreleder som er tillagt ansvaret for å representere selskapet i rettergang. Imidlertid kan det være praktisk for enkelte selskaper å offentliggjøre gjennom registrering at det er andre enn styreleder som har denne fullmakten. Det gjelder for eksempel i tilfeller hvor selskapet har behov for å søke om dispensasjon fra reglene om krav til bosted og statsborgerskap etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11, og hvor slik fullmakt er stilt som vilkår for å gi dispensasjon fra tilknytningskravet.

Departementet foreslår at det tas inn bestemmelser i foretaksregisterloven kapittel 3 om at det særskilt skal angis og registreres hvem som representerer foretaket i rettergang og som kan motta forkynnelser på vegne av foretaket. De nye reglene vil gjelde for nyregistreringer, og for alle foretak som ønsker å oppdatere denne opplysningen.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

5.1 Konsekvenser for næringslivet

Krav om tilknytning til riket for daglig leder og styremedlemmer mv.

Forslaget til endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-11 innebærer en oppmyking av vilkårene for å etablere og drive aksjeselskap og allmennaksjeselskap i Norge, og i så måte en forenkling. Forslaget vil gjøre det mulig å velge en større krets personer som tillitspersoner. Det kan være personer som er statsborger i eller bosatt i eller statsborger i en EØS-stat eller EFTA-stat. Hvor mange selskaper som vil ha nytte av en slik endring, er det ikke grunnlag for å estimere. Tilsvarende vurderinger gjelder for foreslåtte endringer i finansforetaksloven.

Forslaget vil gjøre det enklere å rekruttere kandidater til styret og daglig ledelse, ved at selskapet i en rekke tilfeller ikke lenger vil trenge dispensasjon. Det kan slik bidra til vekst og verdiskaping for selskaper. Selv om Luganokonvensjonen i de fleste tilfellene kan anvendes, kan det være noe vanskeligere å realisere krav mot styremedlem bosatt i utlandet. Effekten av endringene er ikke prissatt. Tilsvarende vurderinger gjelder for foreslåtte endringer i samvirkelova og finansforetaksloven.

Forslagene til endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-24 og samvirkelova § 86 om at minst ett styremedlem må oppfylle tilknytningskravet for at styret skal være vedtaksfør vil kunne sette noe økte krav til organisering av styrearbeidet. Samtidig vil det bedre legge til rette for at formålet bak tilknytningskravet realiseres, og øke muligheten for at krav mot styret kan fullbyrdes.

Registrering av hvem som kan representere foretaket i rettergang mv.

Registrering i Foretaksregisteret om hvem som representerer foretaket i rettergang og som kan motta forkynnelser på vegne av foretaket, vil sikre offentlighet om slike opplysninger, også der myndigheten er delegert. Det vil innebære forenkling for alle som benytter seg av rettsmidler overfor foretaket. Når foretaket ønsker at en utpekt person skal representere selskapet i rettergang, skal personens navn, fødsels- eller d-nummer og adresse registreres. Opplysningen kan sendes til Foretaksregisteret gjennom Altinn.

Når det gjelder tillitspersoner som befinner seg i land utenfor EØS, tydeliggjør forslaget i noen grad hva som er innholdet i kravet om selskapets tilhørighet til riket. Muligheten til å registrere særskilt utpekte personer til å representere foretaket i rettergang kan ha betydning ved vurdering av dispensasjonssøknaden.

Bruk av eID og tillitstjenester

Forslaget vil bidra til å forbedre og forenkle prosessen med å rekvirere d-nummer i Folkeregisteret. Når den registrerte rolle innehaver har lagt frem sikker identifikasjon, vil kvaliteten i opplysningene i Foretaksregisteret være bedre. Prosessen forenkles ved at

stifterne kan benytte seg av en elektronisk ID de allerede har. Digitale løsninger kan brukes til å registrering av selskapet og ved senere endringer.

For andre tilfeller, hvor en person som ikke har norsk personnummer og ikke har en nasjonal eID som omfattes av norsk tilslutning til eIDAS-forordningen, ønsker å registrere selskap eller være tillitsperson, vil dagens ordning gjelde med unntak av når det er behov for ytterligere kontroll. Det vil si at reglene i folkeregisterforskriften om adgang til kontroll av identitet ved fremmøte kan komme til anvendelse. Foretaksregisteret har i dag ikke hjemmel til å be Skatteetaten gjennomføre en kontroll når d-nummer rekvireres. Slik hjemmel foreslås gitt i forskrift.

Forslaget innebærer ikke at slik kontroll skal innføres som rutine. EØS-avtalen forutsetter at retten til etablering respekteres. Det betyr at Foretaksregisteret kan få hjemmel til å vurdere fra sak til sak om det er behov for kontroll. Foretaksregisteret skal bare bruke virkemiddelet når det er mistanke om svik eller mislighold.

Sett som en helhet innebærer forslaget forenklinger. For innehavere av eID vil endringene innebære en enklere tilgang til å stifte selskap i Norge. For andre vil tilgangen bli som tidligere, med mindre Foretaksregisteret finner at det er grunn til å mistenke svik eller mislighold.

Løsninger med digital ID vil bety at det sjeldent blir behov for fremmøte i Norge for kontroll av ID. Forslaget kan føre til økte utgifter for de berørte. Det gjelder i de tilfeller hvor stiftere ikke kan dokumentere sin identitet, enten med bruk av eID og tillitstjenester eller med andre dokumenter, og det foreligger en begrunnet mistanke om svik eller mislighold. Samtidig er det en betydelig samfunnsøkonomisk nytte av en foretaksregistrering som sikrer kvalitet og skaper tillit. De antatt få tilfeller hvor mistanke om misbruk foreligger, må avveies mot behovet for korrekte opplysninger i Foretaksregisteret. Departementet legger til grunn at det i denne delen av forslaget er forholdsmessighet mellom den samfunnsmessig nytte av en forbedret kontroll, og de konsekvenser med økte kostnader som kontrollen kan ha for de brukere hvor det er berettiget mistanke om svik eller misbruk.

5.2 Konsekvenser for det offentlige

Krav om tilknytning til riket for daglig leder og styremedlemmer mv.

Forslaget vil ikke ha noen vesentlige konsekvenser for saksbehandlingen, verken i departementet ved vurderingen av søknader om dispensasjon eller ved registreringen Foretaksregisteret. Forslaget vil føre til noen færre søknader om dispensasjon.

Registrering av hvem som kan representere foretaket i rettergang mv.

Det forutsettes at forslaget kan gjennomføres i Foretaksregisteret uten at det er behov for omfattende endringer.

Arbeidsomfanget for at opplysninger skal bli tilgjengelig på registerutskrifter, firmaattester og kunngjøringer er foreløpig estimert til å kreve i overkant av et halvt årsverk.

Forskrift om bruk av eID og tillitstjenester

Forslaget legger til rette for at foretaksregistreringen kan benytte seg av muligheter som er innført med eIDAS-forordningen, og de virkemidlene som finnes for kontroll i den nye folkeregisterforskriften.

Mulighet for å gjøre nytte av eID og tillitstjenester vil innebære besparelser. Gevinstene av forenklingen kan gjenbrukes til annen kontroll av dokumenter for identitet hvor det ikke er eID. For de tilfellene hvor det er berettiget mistanke om svik eller mislighold vil forslaget gi mulighet for å be om kontroll ved fremmøte. Det forventes svært få slike tilfeller hvert år.

Forslag til endringer i aksjelovgivningen mv. (tilknytningskrav for styremedlemmer og daglig leder mv.)

I

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 6-11 første ledd skal lyde:

(1) Daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt her i riket, *eller være:*

a) statsborgere i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA), eller

b) bosatt i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i EFTA.

Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum. I forbindelse med slikt unntak kan det samtidig gjøres unntak fra § 6-24 første ledd annet punktum.

§ 6-24 første ledd nye annet og tredje punktum skal lyde:

Minst ett av styremedlemmene som er til stede eller deltar i styrebehandlingen må oppfylle kravet i § 6-11 første ledd første punktum. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra annet punktum.

II

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 6-11 første ledd skal lyde:

(1) Daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt her i riket, *eller være:*

a) statsborgere i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA), eller

b) bosatt i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i EFTA.

Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum. I forbindelse med slikt unntak kan det samtidig gjøres unntak fra § 6-24 første ledd annet punktum.

§ 6-24 første ledd nye annet og tredje punktum skal lyde:

Minst ett av styremedlemmene som er til stede eller deltar i styrebehandlingen må oppfylle kravet i § 6-11 første ledd første punktum. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra annet punktum.

§ 6-36 annet ledd skal lyde:

(2) Medlemmer av og observatører i styret og daglig leder kan ikke være medlem av eller observatør i bedriftsforsamlingen. *Minst halvdel av bedriftsforsamlingens medlemmer må oppfylle kravet i § 6-11 første ledd første punktum. § 6-11 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.* Lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder for observatører og varamedlemmer så langt de passer.

III

I lov 10. april 2017 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer:

§ 7-5 annet ledd skal lyde:

(2) Ved stiftelse av finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal minst halvparten av stifterne være:

- a) statsborgere i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA), eller*
- b) bosatt i en stat som er part i EØS-avtalen eller i en medlemsstat i EFTA.*

Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.

§ 7-5 tredje ledd oppheves.

IV

I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak gjøres følgende endringer:

§ 75 skal lyde:

§ 75 Krav om tilknytning

Dagleg leiar og minst halvparten av styremedlemmene skal vere:

- a) statsborgarar av stat som er part i EØS-avtalen eller medlemsstatane i Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA), eller*
- b) busett i ein stat som er part i EØS-avtalen eller medlemsstatane i Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA).*

Departementet kan i det einskilde tilfellet gjere unntak frå første punktum. I samband med slikt unntak kan det samtidig gjerest unntak frå § 86 første ledd andre punktum.

§ 86 første ledd skal lyde:

Styret kan gjere vedtak når meir enn halvparten av styremedlemmane er til stades eller er med på saksbehandlinga, om ikkje andre krav er fastsette i vedtektene. *Minst eit av styremedlemmane som er til stades eller er med på saksbehandlinga må oppfylle kravet i § 75 fyrste ledd fyrste punktum. Departementet kan i det einskilde tilfellet gjere unntak frå andre punktum.*

V

I lov 1. april 2005 nr. 14 om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) gjøres følgende endringer:

§ 9 nytt femte ledd skal lyde:

For daglig leder, ledelsesorganet og kontrollorganet gjelder ikke krav i asal. §§ 6-11 første ledd og 6-24 første ledd annet og tredje punktum.

§ 10 nytt fjerde ledd skal lyde:

For daglig leder og administrasjonsorganet gjelder ikke krav i asal. §§ 6-11 første ledd og 6-24 første ledd annet og tredje punktum.

VI

I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:

§ 3-1 første ledd ny nr. 9 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for selskapet i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av selskapet, jf. domstoloven § 191.

§ 3-1 a første ledd ny nr. 10 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for selskapet i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av selskapet, jf. domstoloven § 191.

§ 3-2 tredje ledd ny nr. 9 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for foretaket i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av foretaket, jf. domstoloven § 191.

§ 3-3 første ledd ny nr. 11 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for selskapet i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av selskapet, jf. domstoloven § 191.

§ 3-4 første ledd første punktum skal lyde:

For selskap som ikke omfattes av §§ 3-1 til 3-3 får § 3-3 nr. 1, 2, 3, 4, 9, 10 og 11 tilsvarende anvendelse.

§ 3-6 første ledd ny nr. 9 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for innretningen i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av innretningen, jf. domstoloven § 191.

§ 3-8 første ledd ny nr. 13 skal lyde:

Den eller de personer som har rett til å være stedfortreder for hovedforetaket i rettergang og til å motta forkynnelser på vegne av hovedforetaket.

§ 3-9 første ledd ny nr. 8 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for foretaket i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av foretaket, jf. domstoloven § 191.

§ 3-10 første ledd ny nr. 6 skal lyde:

Hvem som er stedfortreder for foretaket i rettergang, jf. tvisteloven § 2-5, og som kan motta forkynnelser på vegne av foretaket, jf. domstoloven § 191.

§ 5-1 nytt femte ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om:

- 1. bruk av elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for identitetskontroll, og*
- 2. kontroll av identitet ved rekvisisjon av d-nummer eller ved elektronisk stiftelse og registrering av foretak i Foretaksregisteret som omfattes av direktiv (EU) 2019/1151.*